

אור הנר

עורך: נריה אטון

דבר העורך

"ותראני האתון ותט לפני זה שלש רגלים אולי נטתה מפני כי עתה גם אתכה הרגתי ואותה החייתי" (כ"ב, ל"ג)

ה. שהמעביר על מידותיו מוסיפים לו חיים על שנותיו, ואמרת: "מי האיש החפץ חיים, ורוצה להגיע לשנות התשעים בבריאות - שיעביר על מידותיו, ונתתי דוגמאות מחיי המעשה, כגון, אם אחד מהשכנים רוצה לבנות ולצאת מחוץ לגבולות שלו' - הניחו לו לעשות כרצונו... וכיו"ב. כשחזרה האישה לביתה אמרה לבעלה: "גם אני רוצה לחיות תשעים שנה, ושמעתי מ'הדרשן' שהעצה היא להיות מעביר על מידותיו, לוותר לשכנים ולתת להם להוסיף על דירתם כמוות נפשם. ואכן כבר באותו הלילה הודיע האברך לכל שכניו שהוא מסכים לכל מה שהם מבקשים וחתם על הסכמתו. כעבור עשרה חודשים נולדו לו במזל טוב תאומים בריאים ושלמים. וראה בכך את מן השמים, שמאחר שהיטיב דרכיו 'החזירו' לו גם אותו הילד שהוא שנוולד מת. (באר הפרשה)

סיפר רבי אלימלך בידרמן שליט"א: סיפר לי אדם אחד ששכנו רצה להרחיב ולבנות חדר נוסף לביתו אך הוא לא הסכים, ותבעו השכן לדון תורה, ואכן הגיעו השניים לבית הדין ושטחו את טענותיהם, ובתוך הדברים אמר לו הדיין שליט"א כדאי לך לוותר... נענה האיש ואמר: "אם הרב אומר שכדאי לי לוותר הריני מושך את כל טענותיי ותביעותיי". ומיד חתם שהוא מאשר לבנות. כשחזר לביתו מצא את בנו שהוא בן שנה שוכב על הארץ כשפניו כמעט שחורות מחוסר אוויר לנשימה, אחר שנחנק מכדורי שוקולד (המסוכנים לתינוקות בבלעיה מבלי מציצה מקודם), הכניס האב את אצבעו לפה של התינוק בכדי להוציא את ה'כדור' אך שוד ושבר... בזה דחה את הכדור יותר לעומק הגרון, וכבר ראה את הילד מת כנגד עיניו רח"ל, נשא עיניו למרום וצעק: "רבונו של עולם זה עתה ויתרתי... אנא ה' הושיעה נא", שוב הכניס את האצבע והצליח להוציא את הכדור שוקולד מהפה, מיד חזר הילד לנשום, וב"ה הינו ילד בריא ושלם. וודאי אין זה דבר קל להיות מעביר על מידותיו..." סיים הרב בידרמן את סיפורו אך הקושי לאבד ילד ל"ע גדול הוא הרבה יותר... ומוטב להתיישר בוותרנות מאשר לעבור ייסורים אחרים. ביום ראשון הקרוב נכנסים אנו לימי בין המצרים, ימים שעם ישראל מתאבל על חורבן ב' המקדשות שנחרבו לנו, בית המקדש השני נחרב בעוון שנאת חינוס, וכדי להשלים את התיקון עלינו להרבות באהבת חינוס, לסגור אחד על השני, לא לבייש אחד את השני ולסלוח אחד לשני. יהי רצון שנוזכה לראות בביאת משיח צדקנו ובנין בית המקדש במהרה בימנו ונראה בשובם של כל אחינו השבויים אמן, שבת שלום ומבורך.

רש"י: ואותה החייתי, ועתה מפני שדברה והוכיחתך ולא יכולת לעמוד בתוכחה כמו שכתוב ויאמר לא - הרגתיה, שלא יאמרו זו היא שסילקה את בלעם בתוכחתה ולא יכול להשיב שחס המקום על כבוד הבריות. בפרשתנו התורה מספרת על המלאך שניצב בדרך של בלעם. בלעם לא רואה את המלאך, אומנם האתון רואה את מלאך ה'. בלעם מכה את האתון ג' פעמים, והנה קורה נס - האתון פותחת את פיה ומוכיחה אותו. הקב"ה פותח את העיניים שלו, והוא מגלה לפניו את מלאך ה', שמוכיח אותו אף הוא.

רש"י הקדוש מסביר, שהמלאך גילה לבלעם שהאתון שלו תמות, מפני שהיא הוכיחה אותו, ובזאת עולם לא רצה שבלעם יתבייש, כשכולם ידעו שהאתון של בלעם הוכיחה אותו, לכן האתון מתה. לא יאומנו!!! בלעם הרשע כל רצונו לאבד את בני ישראל ובכל זאת, הקב"ה מרחם עליו ולא רוצה שהוא יתבייש.

ועלינו ללמוד מכאן קל וחומר, אם חס המקום על כבודו של אותו רשע טמא בתכלית הזהירות שלא לפגוע בכבודו ושלא לצער אותו. עלינו להיזהר בכבוד חברנו ואפילו אם אדם זה רודף אותנו ומצער אותנו עדיין עלינו להעביר על מידותינו ולא לענות שם דבר, שאף אדם אינו גרוע מבלעם שרדף אחר ישראל לקללם ולאבדם מן העולם ח"ו ומכל מקום עדיין נזהר הקב"ה שלא יתבייש...

בוא וראה מתן שכרו של המעביר על מידותיו, סיפר הדרשן הנודע הגאון רבי אשר דרוק שליט"א: "לפני כמה שנים, מסרתי דרשת התעוררות בבני

ברק, בצאתי משם ניגש אלי אחד המשתתפים ואמר לי: "כבוד הרב אני חייב להודות לך...". לא הכרתי את אותו אדם, ולא הבנתי מה הוא רוצה ממני. שאלתי אותו: "על מה אתה צריך להודות לי?". ענה לי האברך: "אני חייב להודות לרב על מעשה שאירע עם אחד משכני והרב בעקיפין היה קשור". סיפר לי האברך: אחד מהשכנים שלו רצה להרחיב את דירתו, כל השכנים הסכימו חוץ ממנו מחמת סיבות שונות, והנה כעבור זמן מה, בחודש אלול, נולד לו ילד 'בעיתו ובזמנו' ללא רוח חיים רח"ל, והרגיש שיש עליו 'תביעה' מן השמים, ולא ידע בדיוק מדוע.

והנה בכ"ד באלול, נערכה עצרת התעוררות לסמינר 'בית יעקב' בני ברק, וגם תושבות העיר הוזמנו להשתתף באותה עצרת, והזמינו אותי לשאת דרשה, אשתו גם הייתה באותה עצרת. נשאתי דרשה ועוררתי על עניין המעביר על מידותיו, והבאתי דברי חז"ל מפורשים (ר"ה יז. חגיגה

פרשת בלק

דבר תורה לסעודה שניה

אור החיים הקדוש

"וירא בלק בן צפור את כל אשר עשה ישראל לאמרי. ויגר מואב מפני העם מאד"

שואל האור החיים הקדוש מדוע דווקא המואבים פחדו ולא המדינים, והרי מדין היו יותר צריכים לפחד משום שהם נהרגו. מתוך האור החיים הקדוש על פי דברי המדרש (במדבר רבה) שבלק היה מנסיכי מדין, ומפני שפחדו מעם ישראל המליכוהו עליהם. אם כן יוצא, שגם מואב וגם מדין פחדו מעם ישראל. שואל האור החיים שאלה נוספת: הרי גם מואב וגם מדין פחדו מעם ישראל. אם כן מדוע נכנעו מואב מפני מדין והמליכו מלך עליהם מנסיכי מדין, ולא להיפך? ומתוך האור החיים: הטעם שמואב נכנעו למדין, משום שמואב היו צריכים להצעה של מדין, שהרי משה רבנו גדל במדין והכירו אותו המדינים, לכן המואבים רצו ליטול עצה ממדין. (ישובים ותרומות על אור החיים הקדוש)

דבר תורה לסעודה ראשונה

"וישם ה' דבר בפי בלעם"

חכמי המסורה מציינים, שבפרקים כ"ב - כ"ד, פר' "בלק" אין הפסק בפרשיות: לא פרשה "פתוחה" ולא פרשה "סתומה" - כפי שקיים בפרשיות אחרות בתורה.

העיר בעניין זה רבי ישראל מאיר מראדין בעל "החפץ חיים": החלוקה לפרשיות וההפסקות שבין פרשה לפרשה נועדו - כפי שמציין רש"י בתחילת ספר ויקרא "ליתן רווח למשה להתבונן בין פרשה לפרשה ובין עניין לעניין".

וכיוון שהדברים שאמר בלעם לא נבעו מתוך מחשבה שלו. אלא ה' שם דבר בפי וכפה עליו כל מילה ומילה, לא היו נחוצות כאן הפסקות. כי לא היתה כאן התבוננות אישית ושיקול דעת מצד בלעם מה לומר, אלא כל דבריו היו אמרי קודש מן השמים. משום כך אין בפרשת "בלק" עד סיפור שובו של בלעם למקומו - פרשה "פתוחה" או "סתומה".

דבר תורה לסעודה רביעית

להעיר את אביו לתפילה

אב שרגיל להקפיד לקרוא קריאת שמע בזמן קריאת שמע ותפילה לשיטת המגן אברהם, והבן רואה שאביו ישן ויאהר זמן זה, צריך להקיצו. ואם לפי שיקול דעתו של הבן אביו לא יצטרך כשיספיק על כל פנים לזמן הגר"א, שפעמים והוא סומך על שיטה זו, אין לו להקיצו אלא אם כן ציווהו לכך בפירוש שיעירו כדי שיספיק לקרוא קריאת שמע כשיטת המגן אברהם.

תפילה בציבור מאוחר או תפילת יחיד בזמן?

הנקלע בשבת למקום שמתעכבים ומתאחרים להתפלל, ואין שם מנין בשעה אחרת, והתחיל להתפלל עם הצבור כשעדיין הוא זמן תפילה, ותוך כדי התפילה רואה שהם מאריכים באופן שעד שיגיעו לברכת גאל ישראל כבר יעבור זמן ברכות קריאת שמע ותפילה, [אחר ד' שעות מהזריחה], יזדרז בתפלתו ויעמוד בצד ויתפלל שמונה עשרה ביחידות, וימתין לשמוע את החזרה ואת קריאת התורה. ועדיף לנהוג כן מאשר להמתין ולהתפלל עם הצבור.

(ילקוט יוסף)

דבר תורה לסעודה שלישית

הבן איש חי

"אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימהם"

בפירוש רבינו עובדיה מברטנורא על המשנה, כתב: "אנשי דמים - בלעם נקרא 'איש דמים' שהפיל בעצתו עשרים וארבעה אלפים מישראל" (בעקבות העצה שהציע לבלק להחטיא את ישראל, נהרגו עשרים וארבעה אלף מישראל, כמבואר בסוף הפרשה). מתוך דבריו מובן, שפירש את דברי הפסוק "אנשי דמים ומרמה" על בלעם בעצמו (שהרי הוא הביא את העצה לבלק) ולא על תלמידיו. ויש להבין, מדוע הכתוב קורא לבלעם "אנשי דמים" בלשון רבים, ולא "איש דמים"? דבר נוסף הטעון ביאור, היכן מצאנו שבלעם היה גם "איש מרמה"?

ויש לבאר על פי מה שנמצא בכתבי האריז"ל, שלבן הארמי חזר בגלגול של בלעם הרשע. ולאור דבריו מתיישבים קושיותינו, בלעם נחשב גם לאיש מרמה, וזאת לאור ה"ניסיון" שצבר בכך בגלגולו הקודם כשהחליף את משכורתו של יעקב אבינו עשרת מונים, וגם נקרא איש דמים בגלגול העכשווי, שהרי בעצתו נהרגו עשרים וארבעה אלף איש מישראל, ובנוסף על כך גם לבן הארמי היה "איש דמים" כמו שאנו אומרים בהגדה של פסח, "פרעה לא גזר אלא על הזכרים ולבן ביקש לעקור את הכל", לכן נאמר "אנשי דמים".

"כל השונה הלכות בכל יום..."

**שו"ת עם
הרה"ג אורי נודית**
הלכות תענית

דיון משפחתי עם הרב יצחק זלברשטין

**שו"ת עם
הרה"ג בנימין הוהה**

הלכות תיקון חצות

שאלה: מדוע בתיקון חצות נקרא התיקון בשם תיקון רחל ותיקון לאה. ומה נהגו לומר בתיקון חצות בימי בין המצרים.

תשובה: השכינה נקראת בשם רחל ובשם לאה ותיקון רחל על גלות השכינה ותיקון לאה על זיווג ישראל והשכינה. ובימי בין המצרים קוראים תיקון רחל בצהרי היום.

שאלה: מדוע אין אומרים תיקון חצות ביום שישי לאחר חצות היום ואילו בברכת המזון מזכירים את חורבן בית המקדש ואפילו בשבת שאומרים חורבן ביתך לא שכחנו.

תשובה: כיון שאסור במנהגי אבילות בשבת לכן לפחות מזכירים את חורבן הבית.

הלכות ימי בין המצרים

שאלה: האם אסור בימי בין המצרים לילך בין החמה לצל ומתי אסור זה נאמר.

תשובה: האיסור קיים רק במקום שיש חמה וצל אבל אם יש רק חמה או רק צל אין חשש. וגם כל החשש רק בדרך מחוץ לעיר במקום שאין אנשים אבל בעיר אין חשש כלל.

שאלה: אדם השרוי בתענית ציבור וצריך ליטול כדור לרפואתו עם מעט מים, האם יש לו לברך שהכל על המים ששותה?

תשובה: המים אין בהם הנאת החיך כשאינו צמא, ולכן אם לא היה צמא אינו יכול לברך עליהם לא ברכה ראשונה ולא ברכה אחרונה, וכן אם שותה מים כדי להעביר את התרופה, אינו מברך על שתייתו אלא אם היה צמא, וכשהוא צמא הנכון הוא שיברך על המים תחילה ויטעם מהם, ולאחר מכן ישתה עמם את הכדור, ונראה שכן הדיון בצום כששותה כדורים עם מעט מים כדי להעביר הכדור, אם הוא צמא מברך על המים, אמנם בשאר משקים שיש בהם טעם הערב לחיך כגון מים, גם באופן שלא היה צמא כלל, כל עוד ששתה מהם והיו ערבים לחיכו ואינם מרים, חייב לברך.

שאלה: אדם שעובד במשרד ומגיע אליו לפגישה אדם לא דתי האם מותר להציע לו אוכל ושתייה ביום תענית.

תשובה: יש איסור להגיש אוכל ושתייה למי שאינו מברך, וגם אם הוא מבקש יש להימנע מלתת לו בידים, אלא אם כן במקום שיש חשש לאיבה או שיתרחק לגמרי מן המצוות אם לא יגישו לו.

קנ"ז), שהרואה חתול הרודף אחר תרנגולים לטרפם - מותר ומצוה לחוס על התרנגולים, משום "צער בעלי חיים", ויש להצילם על ידי גרוש החתול ה"רודף"!

ויש להוסיף, שבדרך כלל מזמנים לחתול מזונות (שפידוע מצויים לחתולים תדיר מאכלים באשפות וכל מקום שיש שיירי מאכל ודברים מאוסים), ממילא ראוי לחוס על הצפרים והתרנגולות ולהצילן, והחתול ילך וימצא את מזונו במקום אחר.

(ג) אולם, במקרה שאורב החתול לעכבר על מנת לטרפו, נראה שפזה עדיף שלא להתערב, כי תפקיד החתול לנקר את הפתים מעכברים (בבא קמא פ', ג' וישן ה"שאלת יעב"א" א-י": "מלאכת החתול מרבה לצוד עכברים"), וכדוע, העכברים עוברים ומזיקים לבני אדם, ובגמרא בהוריות (י"ג) נאמר שהעכברים "סורן רע" - יצר לבם רע ביותר, שאפלו גלימי גיצי - גם בגדים וכלי בית, שאינם דברי מאכל, העכברים נושכים ומזיקים, אף על פי שאין להם הנאה בכך.

לסכום: (א) אם החיה החלשה שעומדת להטריף שיכת ליהודי, מצוה להצילה, משום השבת אבדה. (ב) חתול העומד לטרוף עוף של הפקר, מצוה להבריחו כדי להציל את העוף. (ג) אם רודף החתול אחר עכבר, עדיף לאדם שלא להתערב, ולהניח לחתול לעסוק ב"מלאכתו".

"ויאמר אליו מלאך ה' על מה הכית את אתנך (במדבר כ"ב, ל"ב)"

צער בעלי חיים דאורייתא, מאמרו: "על מה הכית את אתנך", והוא על דרך ההשלמה לנו, שלא נלמד מדת האכזריות, ולא נכאיב לבטלה ללא תועלת (מורה נבוכים ג-י"ז).

אדם הולך לתמו ברחוב, ולפתע מבחין בחתול, שאורב לתרנגולת (או יונה) על מנת לטרפה. החתול מתקדם בלאט לעבר הטריף, ומתעורר ספק בלב האדם - האם יש להציל את התרנגולת, על ידי הפחדת החתול ה"רודף" והברחתו, או שמא אין לגרש את החתול, כי זהו טבעו של עולם שהחיה החזקה אוכלת את החלשה, ואם כן מדוע שנתערב ונמנע מהחיה החזקה להשיג את מזונה?...

תשובה:

(א) ראשית כל יש להדגיש, שבמקרה שהתרנגולת שיכת ליהודי מסים, בודאי שקיימת חובה להצילה מהחתול האורב לה, כדי למנוע הפסד מבצלה, כדין "השבת אבדה" עליה צוה התורה.

(ב) במקרה שהתרנגולת אינה שיכת לאף אדם, חדש הגאון רבי שמעון סופר זצ"ל, בספרו "התעוררות תשובה" (ח"ב סי'

לרפואה שלומה

ברוך חי בן לאה
רחל בת שרה
מידה מרים
בת רחל

לרפואה שלומה

יוליה בת לדיסה
דוד בן טטיאנה
סולטנה
בת פרחא

למנוח שלום ברוך לדי

מדי בת רחל
דוג'ה סלומון
בן רבקה
חנה בת חפסה
תנצבה

למנוח שלום ברוך לדי

שרה בת לאורה
ינית בת רחל
שמעון בן מודסל
תנצבה

למנוח שלום ברוך לדי

לאה בת
סוליקה רביבו
ז"ל (חי"ד)
תנצבה

אור החיים

רבי חיים בן עטר בעל ה"אור החיים" הקדוש

תולדותיו:

בעל ה"אור החיים" הקדוש ר' חיים בן עטר נודע בכינוי ה"אור החיים הקדוש" על שם ספרו, היה מגדולי פרשני המקרא בתקופת האחרונים, פרשן התלמוד, מקובל ופוסק הלכה. חיבורו הידוע ביותר הוא הספר "אור החיים" פירושו על התורה. את מרבית שנותיו, כארבעים שנה, חירבי חיים בן עטר במרוקו. בתקופה זו היה מוכר בעיקר בקרב יהדות מרוקו. בגיל ארבעים ושלוש עלה לארץ ישראל עם שתי נשותיו (מאחר ולא נולדו לו ילדים נשא עוד אישה) וחבורת תלמידים שהתעתדה להקים בארץ ישראל ישיבה, תוך כדי שהוא קורא ליהודים שפגש בדרכו להצטרף לעלייתם. במסעו לארץ ישראל עבר דרך איטליה, ובה הדפיס את ספריו שהקנו לו את שמו בפזורה היהודית כולה, אף בזו האירופית. לאחר תקופת נדודים בצפון ארץ ישראל, השתקע בירושלים ובה הקים את ישיבתו, "מדרש כנסת ישראל". נפטר כשנה לאחר בואו לירושלים, בקיץ תק"ג, בגיל 47.

הלווית האור החיים הקדוש

האור החיים הקדוש נטמן בהר הזיתים. לפני הר הזיתים נמצא מקום שקוראים לו "גי בן הנום", וזהו הפתח לגיהנום. (ע"פ הגמרא סוכה לב:). בירושלים היה מנהג קדום, בזמן שהיו הולכים ברגל ללוות את הנפטר, כשהגיעו עם המיטה לפני מקום זה ארבע אנשים היו מרימים את המיטה על כתפיהם ושאר האנשים היו מקיפים את המיטה בעיגול, מחזיקים יד ביד ועוברים את הדרך בריצה עד שעברו מקום זה. המקור למנהג הזה, פעם אחת עברו עם נפטר מול פתח הגיהנום ויצאה יד מהגיהנום ותפסה בנפטר, וזרקה אותו לארץ, ומאז היה סחד גדול לעבור בדרך הזו.

לפני פטירתו של האור החיים הקדוש ציווה שיעברו את מיטתו דרך שם, אפילו שהייתה דרך קצרה יותר ולא היה צריך לעבור דרך שם, אך מכיוון שהאור החיים ציווה עשו כדבריו, וכשהגיעו מול פתחה של

גיהנום נעצרה המיטה והמלווים הקיפו בעיגול וכל אחד החזיק בידו של חברו, ואז התיישב האור החיים הקדוש על מיטתו והשביע בשמות הקדושים לבל יוכלו להזיק לשום נשמה ישראלית. כשסיים, שכב בחזרה האור

החיים על מיטתו והמשיכו ללכת בעיגול עד שעברו מקום זה.

האור החיים הקדוש נפטר ביום ט"ו בתמוז.

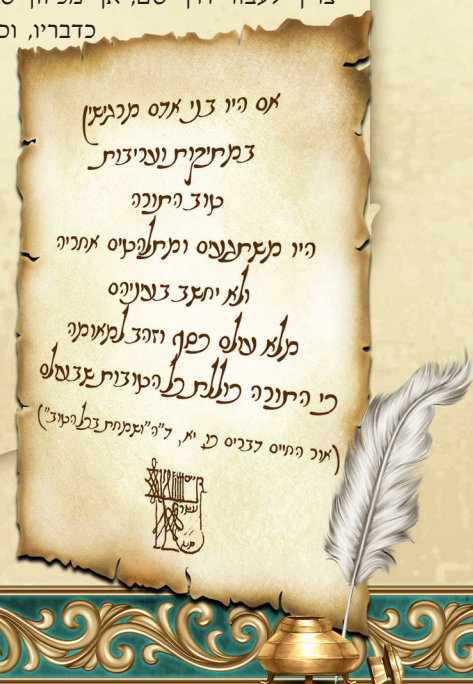
סיפורים על זכות לימוד האור החיים

ישועה ב-3 דקות

במשך כשנתיים וחצי סבל בני, תלמיד תלמוד תורה, מפגיעה פתאומית בערכי קרישת הדם, דבר הגורם לסכנת נפשות ממש. נציין כדוגמא, שנפילת שן באופן השכיח, הייתה גורמת ששטפי וזרמי דם גדולים התפזרו לכל עבר, רחמנא ליצלן. כמובן שבעקבות כך הוצרכנו לעיתים קרובות לאשפז את הילד בבית הרפואה שניידר, לקבל במשך מספר שעות עירוי של חלקי דם החסרים לו, ולהיות מושגח ומטופל אחר העירוי עד שעות הלילה, ואז היה משתחרר הביתה, וחוזר חלילה, ה' ירחם.

אין לתאר את הצער והסבל שלנו כהורים, לראות את מצב הילד, אשר נאלץ להחסיר בלימודים, ונאלץ ללכת עקב בצד אגודל, פן חלילה יקבל ולו מכה או שריטה קטנה וכיוצא בזה וכאן מתחילה הישועה הגדולה. בני היה כל שבוע עובר לפחות שלוש פעמים בדיקות דם. ביום חמישי לפני מספר שנים, בדיקות דם הראו שרמת כדוריות הדם של הילד ירדו לטווח של סכנת חיים ממש, ועלינו לגשת לבית הרפואה לקבל טיפול, על מנת שלא יגרם לילד נזק אם יקבל אפילו פצע קטן חלילה. היות והיה זה ערב שבת קודש, ואילו היינו הולכים לטיפול היינו נאלצים לשהות בבית הרפואה בשבת, החלטתי שהילד יישאר בבית תחת השגחה 24 שעות שלי ושל אשתי, וביום ראשון ניגש לבית הרפואה. ביום שישי בעת סעודת השבת, צדו עיני מספר דפים ועלוני, התבוננתי בהם והתוודעתי לראשונה שבשבוע הקרוב תחול הילולת 'אור החיים' הקדוש, ועל הניסים והמופתים הגלויים אשר אירעו לאנשים שבעת צרת לבם למדו בספר 'אור החיים', ופנו אל הצדיק שיהא מליץ יושר עליהם. הרגשתי באותו רגע סוג של הארה גדולה, ותחושה פנימית שפה תהא ישועתי (וזה קצת מוזר עבורי שאין זו דרכי כל כך).

אבל ממש נמשכתי לזה, ואמרתי לבני בתי שיחי: בואו ונקבל על עצמנו ללמוד למשך תקופה כל יום 3-5 דקות מה'אור החיים' על הפרשה, לעילוי נשמת הצדיק רבינו חיים בן עטר זצוק"ל על מנת שיהא מליץ טוב על בנו. וכך קיבלנו ועשינו כבר באותה שבת. וישועת ה' כהרף עין. ביום ראשון כאשר הילד עבר בדיקות דם, עינינו חזו בתדהמה כיצד המדדים של ערכי הקרישה עלו לרמות כמעט רגילות, דבר שאף אחרי טיפול רגיל לא היה קורה אף פעם. הילד כמובן שוחרר הביתה ללא שום טיפול, ואנו מתוך הודיה ושמחה לה' יתברך,

קיבלנו על עצמנו בלי נדר להמשיך להתמיד בלימוד ה'אור החיים' הקדוש.

ומאז כבר חלפו מספר שנים, וב"ה לא הזדקקנו לאשפוז או טיפול, מלבד בדיקות דם שגרתיות לוודא את המצב. ואף הילד שגדל מאז, החליט ללמוד מידי יום בספרו של האור החיים 'ראשון לציון' על יורה דעה, וברוך ה' ראינו גם ישועות גדולות וגם תועלת רבה אישית רוחנית גבוהה מעצם הלימוד בספרי ה'אור החיים' הקדוש. (עונג שבת, גליון 1929)

סגולה לזרע של קיימא

כידוע לכל, ישועות גדולות ונצורות פעלו רבים על ידי שקיבלו על עצמם להגות בקביעות בספר הקדוש אור החיים, ומפורסמת העובדה על הגה"צ רבי הלל שלזינגר זצ"ל שלא נתברך בפרי בטן זמן רב אחר נישואיו, והלך לדרוש ברופא גדול ומלומד ביותר. אמר לו הרופא: **"רבי יהודי, כאשר יצמחו עשבים על כף ידי יהיו לך ילדים"**. רבי הלל לא התמהמה ושם פעמיו מיד אל ציונו של ה'אור החיים' הקדוש אשר בשיפולי הר הזיתים, ושם קיבל על עצמו בדמעות שליש ללמוד בכל שבוע מספרו הבהיר, וראה זה פלא - כעבור שנה חבק בין זרועותיו את בתו הבכורה, וזכה להקים דור ישרים מבורך בחתנין רבנן, ואלו הם: הגה"צ רבי משה הלברשטאם זצ"ל חבר הבד"ץ העדה החרדית בעיר הקודש, הגאון הגדול ר' סנדר פריינד זצ"ל והגאון הגדול ר' משה נחום שפירא זצ"ל.

בזכות התפילה על הציון

מעשה שאירע בכמה אברכים ששבו ושחרו פניו של רבי מאיר אבוחצירא סידנא 'בבא מאיר' זיע"א בבקשת ברכה לזכות לזרע של קיימא, אך הברכה בוששה מלבוא. פעם אחר פעם, נפטרו ממנו בפסוק אחר או באמירת חיזוק כלשהי, אולם אמירה נחרצת מן הסוג שכולם ידעו שהוא מסוגל לה, לא זכו לשמוע ממנו.

ביום מן הימים, הזדמנו חמשה מהם לאכסניה אחת והתוועדו ביניהם לנסוע יחדיו לאשדוד, לבקש מרבי מאיר אבוחצירא ה'בבא מאיר' שיאציל להם ישועה. הגיעו החמשה לביתו ואחד מהם הזכיר את כולם. הרבה 'בבא מאיר' במחשבותיו, והורה להם לעלות לקברו של רבנו ה'אור החיים' הקדוש ולהעתיר שם על פקידתם הקרובה. וביקש אותם שיסעו בנפרד, כל אחד עם זוגתו, ושישתטחו כל אחד בזוית אחרת של הציון. פירט את הוראתו, ואיחל להם ישועה בזכותו של הצדיק.

העיד הרה"ג רבי יוסף פלבני שליט"א, אשר הכיר אישית את כל החברים, כי ארבעה מהם הזדרזו למלא אחר דבריו של ה'בבא מאיר' ולפקודת השנה חבקו בזרועותיהם זרע של קיימא, אך החמישי התמהמה

וזנח את המשימה, והיום עודנו ערירי רח"ל.

"וכך היה נוהג מור אבי הקדוש", אמר האדמו"ר רבי דוד אבוחצירא שליט"א - 'לשלוח יהודים להתפלל על ציונו של ה'אור החיים' הקדוש, ובפרט חשוכי בנים, שייושעו לקול ששון ושמחה שישמע במעונם. ובוודאי שהיה לכך קשר גם לכוח המשלח, כי מור אבי היה קשור בקשר נפשי עמוק עם ה'אור החיים' הקדוש ותורתו, ותדיר היה הוגה בספרו הקדוש, ולכן ראה שאותו מקום מסוגל ביותר שתקבלנה בו התפילות. (נר המערבי) (גיליון 'פניני עין חמד')

גדולי התורה והחסידות על רבי חיים בן עטר האור החיים הקדוש זיע"א:

הצדיק הקדוש רבי לייב בן שרה אמר לפני פטירתו, שהאור החיים הקדוש הייתה לו נשמה של רבי משה קורדובירו (הרמ"ק) מחבר הספר "תומר דבורה", שהיה נשמת רבי עקיבא. (יד אור החיים)

כתב הרב הקדוש ר' אייזיק'ל מקאמאראנא זי"ע בספרו נתיב מצותיך שהאור החיים הקדוש זי"ע שמע בכל לילה תורה מפי הקב"ה, וגודל קדושתו אי אפשר לכתוב, והיה מיורדי מרכבה וגלוי נשמות.

הרב הקדוש ר' פנחס מקאריץ זי"ע אמר, שהלימוד בספר אור החיים הקדוש מסוגל לרומם את נשמת האדם.

הרב הקדוש ר' ישראל מרוזין זי"ע אמר כמו שבדורות הראשונים היה ספר הזהר מסוגל לטהרת הנשמה, כך בדורות אלו ספר אור החיים הקדוש מסוגל לטהרת הנשמה, וכ"כ בספר 'סוד העבודה' מסלונים ובספר 'סגולת משה'.

בספר 'אוצר יד החיים' מהרב הקדוש ר' יששכר דוב אב"ק בוסקא זי"ע כתב משם ספר 'עדן ציון' שספר 'אור החיים' הקדוש הוא מסוגל לשמירה בבית.

בספר 'אמרי יוסף' מהרב הקדוש ר' יוסף מאיר מספינקא זי"ע, מובא שהלימוד בספר 'אור החיים' הקדוש מסוגל לזרע של קיימא, כיון שלבעל ה'אור החיים' הקדוש לא

היו בנים, וטמן את כח ההולדה בספרו ויש כמה עדויות בזה.

הרב הקדוש ר' יוחנן מקרלין זי"ע אמר שהלימוד בספר 'אור החיים' הקדוש הוא סגולה לאמונה.

היום יום שישי יום הילולת האור החיים הקדוש זיע"א.

צום י"ז

בתמוז כבר לא השיגו כבשים ובוטל קורבן התמיד. היתה בכך פורענות גדולה לעם ישראל, שכן קורבנות התמיד היו מכפרים על העם, וכאשר בוטלה כפרה זו, נותרו ישראל מחוסרי הגנה רוחנית.

ג. הובקעה העיר

בחורבן הבית הראשון הובקעה העיר בט' בתמוז, וקבעו אותו חכמים ליום של צום. אולם כאשר, בזמן בית המקדש השני, הובקעה העיר ביום י"ז בתמוז, החליטו חכמים ובראשם רבן יוחנן בן זכאי, להעביר את הצום מיום ט' לחודש ליום י"ז לחודש, כיון שחורבן בית שני חמור יותר, שהרי חורבן בית המקדש הראשון, נתקן בזה שנבנה מחדש כעבור שבעים שנה, ואילו בית המקדש השני לא נבנה שוב עד ימינו אנו.

חומות רבות הקיפו את ירושלים והובקעו על ידי הרומאים, אולם ביום זה הצליחו הרומאים לפרוץ את "מבצר אנטוניה", הנמצא בצפון מערב הר הבית, ומהווה הגנה מרכזית על בית המקדש ועל העיר כולה. ברגע שנבקע מבצר זה, נוצרה דרך אל הר הבית, נכנסו החיילים הרומאים והתחילו להתקיף את בית המקדש עצמו, עד ששרפוהו ביום ט' באב.

ד. שרף אפוסטמוס את התורה

כך מספר ההיסטוריון "יוספוס פלביוס" על אותו מעשה [הובא בספר התודעה]: פעם אחת הלך אפוסטמוס, אחד מעבדי קיסר רומי, על יד בית חורון (בדרך המעבר מלוד לירושלים - "מעברות לוד") לפתע התנפלו עליו שוודים, בזזו אותו וכל אשר לו, וברחו. הנציב הרומאי קומנוס, שרצה להשליט סדר ולהעמיד את הדברים במקומם, חקר בדבר והגיע למסקנה כי אנשי הכפרים הסמוכים אשמים באירוע, כיון שלא רדפו אחר השוודים, ובכך כביכול שיתפו עימם פעולה. מיד צוה לחייליו לאסור את אותם תושבים ולהביאם לפניו. אחד מחייליו של קומנוס, כשנכנס לאחד הכפרים, לקח משם ספר תורה, ובבזיון גדול קרע אותו והשליכו לתוך האש!

ה. הועמד צלם בהיכל

אחד ממלכי יהודה היה מנשה המלך, אשר הרשיע מאוד ומילא את ארץ ישראל בעבודה זרה. כל כוונתו הייתה להכעיס את ה', וביום י"ז בתמוז עשה מנשה צלם של עבודה זרה, והעמיד אותו דווקא בתוך ההיכל של בית המקדש. היה

מנשה עומד ומשתחוה לו כשאחוריו כלפי היכל ה' ופניו כלפי הפסל. בגלל חטאיו המרובים של מנשה נגזרה גזירת החורבן

(ארבע תעניות בהלכה ובאגדה)

ביום ראשון הקרוב יחול יום י"ז בתמוז

חמשה דברים קשים ארעו לאבותינו ביום זה לאורך

ההיסטוריה:

א. נשתברו הלוחות

הפורענות הראשונה שארעה ביום י' בתמוז, התרחשה בתקופה שבה היו אבותינו במדבר לאחר יציאתם ממצרים. עם ישראל חטאו בחטא העגל, ובעקבות כך השתברו הלוחות שהוריד להם משה מן השמים.

מה היה חטא העגל? כידוע כי מתן תורה היה ביום השישי לחודש סיון. יום למחרתו בשביעי בסיון, עלה משה רבנו להר סיני כדי ללמוד מפי הקב"ה את כל פרטיה ודקדוקיה של התורה, וכן לקבל את "לוחות העדות", שעליהם חקוקים עשרת הדברות. לפני עלייתו אמר משה לישראל: בסוף ארבעים יום, אני בא ומביא לכם את התורה! עם ישראל חישבו את הימים, והגיעו למסקנה שביום ששה עשר בתמוז אמור משה לרדת. טעו הם בחישוב הימים, שכן החשיבו גם את יום ז' בסיון בתוך מנין הארבעים יום. לאמיתו של דבר יום זה אינו נכלל בחשבון, ומשה צריך היה לרדת רק ביום י"ז בתמוז.

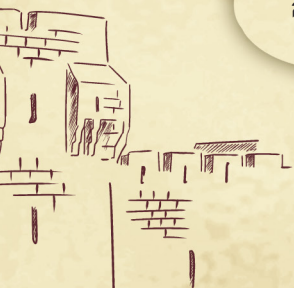
בששה עשר בתמוז ציפו עם ישראל בקוצר רוח לבואו של משה, אך משה לא הגיע. בא השטן וערבב את העולם, והראה דמות חושך ואפילה, דמות ענן וערפל. אמר השטן לבני ישראל: משה רבכם - היכן הוא? אמרו לו: עלה למרום. אמר להם: הגיע הזמן שירד - ולא ירד! אולם הם לא שמו לב לדבריו. "ודאי מת הוא", הוסיף השטן להטעותם, אולם גם אז לא שמעו לדבריו. עד שהראה להם השטן דמות מיטתו של משה פורחת באויר, ואז נטרפה עליהם דעתם.

ירד משה ועיניו חשכו לנגד המחזה שנגלה לעיניו. עם ישראל נכשלו בעבודה זרה - ארבעים יום לאחר קבלת התורה! לוחות הברית שהיו חקוקות בהן לא יכלו לסבול מעשה נורא כזה, ופרחו באויר. זעק משה רבנו מתוך שברון לב: מה חשיבות יש לה לאיגרת שאין המלך חתום עליה?! כלומר: מה החשיבות שיש ללוחות הברית, אם האותיות הקדושות פרחו מהן? הרים משה רבנו את הלוחות והשליכם מידו.

ב. בוטל התמיד

בימי חורבן הבית הראשון, לאחר שנבקעה העיר בט' בתמוז, המשיכו הכהנים להתבצר בבית המקדש, והקריבו את קרבן התמיד מידי יום ביומו במשך שמונה ימים. אולם ביום י"ז

נעלה
את ירושת
על
שמות

הלכות תענית י"ז בתמוז

א הכל חייבים להתענות בארבעה צומות הללו, ואסור לפרוץ גדר. ואין הדבר תלוי ברצון הקהל.

ב חיוב התענית הוא מזמן עלות השחר דהיינו שעה ושנים עשר רגעים בשעות זמניות, לפני הזריחה, עד צאת הכוכבים, שהוא כעשרים דקות אחר שקיעת החמה. ואין מפסיקין בהם מהערב, חוץ מתשעה באב שצריך להפסיק בו מבעוד יום.

ג הישן על מיטתו שינת קבע בליל התענית, וקם משנתו באמצע הלילה, אסור לו לדאכול ולשתות, אפילו קודם עמוד השחר. אך אם התנה קודם שהלך לישן שבדעתו לקום עמוד השחר ולאכול, מותר לו לאכול עד עמוד השחר. וכל זה על פי הפשט, אך על פי הזוהר הקדוש אין לאכול גם על ידי תנאי.

ד אף תלמידי חכמים ומלמדי תינוקות, חייבים להתענות כל תענית צבור.

ה כל הצומות הללו מותרים ברחיצה ובסיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש המטה, חוץ מתשעה באב. ומותר להתרחץ בחמין בימי הצומות. והמחמיר תע"ב.

ו בשבת קודם תענית י"ז בתמוז השליח צבור מכריז לפני תפילת מוסף על הצום שחל ביום פלוני.

ז אין לבעלי חנויות לספק מצרכי מזון לאוכלים ושותים שם ביום התענית, אלא אם כן ידוע שהאוכל והשותה הוא חולה שפטור מתענית. ואפי' ישנם עוד בעלי מסעדות שמספקים מזון ביום התענית לכל מי שירצה, אף על פי כן החרד לדבר ה' ימנע עצמו מזה.

ח מעוברת, אינה מתענה בתענית שבעה עשר בתמוז, ושאר תעניות אלה. ומעוברת היא משעברו שלשה חדשים להריונה, ואם לא עברו שלשה חדשים והיא סובלת מהקאות או מיחושים וחולשה רבה, מותר לה לאכול בצומות אלו, חוץ מתשעה באב. (ובפרט אם היא לאחר ארבעים יום להריונה).

ט מניקה פטורה מלהתענות ב"ז בתמוז. ויש אומרים שגם אם פסקה מלהניק, כי כל שהיא בתוך עשרים וארבעה חודשים ללידה, פטורה מלהתענות בתעניות אלו מלבד בתשעה באב.

ויש מי שאומר שכל מה שנפטרה מלהתענות הוא דווקא במניקה בפועל. ולמעשה, אישה חלשה שהלידה או ההפלה גרמה לה לחולשה רבה, יכולה להקל כל עשרים וארבע חודש מהלידה כסברת המקילין. ואם מרגישה בעצמה שיכולה להתענות, תתענה.

י וכן אשה שהפילה יש אומרים שפטורה מתעניות אלו בתוך עשרים וארבעה חודשים להפלתה, ואינה צריכה לפרוע התענית לאחר מכן. ויש חולקים, והעיקר לדינא כמבואר בסעיף הנ"ל לגבי מניקה. ומכל מקום גם אלה הפטורות מלהתענות ראוי שלא תאכלנה להתענג במאכל ומשתה, אלא כדי קיום בלבד.

יא חולה שאין בו סכנה פטור מלהתענות בכל הצומות הללו. ואפילו בצום תשעה באב אוכל כדרכו ואינו חושש, ובלבד שיאכל בצינעא. ורשאי לאכול בבוקר, כשיש צורך בכך, ואין צריך להתענות תענית שעות. וכל שכן שאין צריך לאכול ולשתות פחות מכשיעור. ואפילו חולה שנתרפא אך עודנו חלש, כל זמן שיש חשש שאם יצום יחזור לחלי, פטור מלהתענות.

יב דין יולדת תוך שלשים יום ללידתה כחולה שאין בו סכנה, ופטורה אף מתענית תשעה באב.

יג קטן שלא מלא לו שלש עשרה שנה ויום אחד, וקטנה שלא מלא לה י"ב שנה, פטורים מתענית י"ז בתמוז. ואפי' תענית שעות אין להם להתענות, אף שיש להם דעת להתאבל על החורבן. ויש מחמירים לומר שאין להאכילם אלא לחם ומים, אך המנהג להקל לתת להם כל צרכם, וכן ראוי להורות בזמן הזה שירדה חולשה לעולם.

יד חתן תוך שבעת ימי המשתה שלו, וכן אבי הבן, הסנדק, והמוהל, חייבים להתענות, ולא יפרשו מן הצבור. ורק אם חל תענית י"ז בתמוז בשבת, ונדחה ליום ראשון, בין החתן בין בעלי ברית לא ישלימו תעניתם, אלא אחר חצות היום יאכלו כדרכם, מפני שיום טוב שלהם הוא. ואם ירצה החתן להחמיר על עצמו להתענות אינו רשאי, הואיל ויום טוב שלו הוא.

יה"ר שיהפוך ה' אותו ליום חג בביאת משיח צדקנו ובנין ביהמ"ק אמן.

הלכות ימי בין המצרים

חלק א'

צדיקים במיתתם

קדושים חיים

שברכותיו מתקיימות.

כשאחד מתלמידיו סיים את לימודי הרבנות והתמנה לרב קהילה, הזמין אותו הרב אבא שאול לשיחה על אתגרי הרבנות והדרכים לפעול כרב קהילה. בסיומה של השיחה ביקש התלמיד ברכה מפתיעה מרבו: "הרב, ברכני שברכותיי יתגשמו כשם שמתגשמות ברכותיך". הרב אבא שאול, שהופתע מהבקשה, חשב מעט והשיב: "אם תהיה לך אהבת ישראל - תוכל לברך וברכותיך יתגשמו."

למצוא דרך להשיב אבידה

פניו של תלמיד הישיבה זרחו משמחה כשמצא בפינת בית המדרש בישיבת "פורת יוסף" שטר כסף. זמן קצר קודם לכן למד בישיבה את פרק "אלו מציאות" שבו דיני השבת אבדה, וידע שאינו חייב להכריז על מציאת השטר, שכן אין בו סימנים שבאמצעותם יוכל המאבד לזהות אותו. אף על פי כן, ניגש התלמיד אל ראש הישיבה, הרב בן ציון אבא שאול, כדי לוודא שאכן יכול הוא ליטול את השטר לעצמו: "כבוד הרב, מה עליי לעשות? האם עליי להכריז שמצאתי אבדה, או שאני יכול לקחת את השטר לעצמי?" כפי שציפה התלמיד, פסק הרב שאין כל חובה להכריז על המציאה, והתלמיד פנה לדרכו שמח וטוב לב, אך הוא לא הספיק להגיע אל דלת בית המדרש, והרב אבא שאול קרא לו. למרבה ההפתעה, שלף הרב מכיסו שטר כסף ואמר: "ודאי מצטער המאבד מאוד; קח לך את השטר הזה במתנה, והכרז על המציאה שמצאתי."

(חכימא)

אי"ה יום שלישי הקרוב י"ט תמוז
יום הילולתו זיע"א

הרב בן ציון אבא שאול זיע"א

נולד בירושלים לרב אליהו אבא שאול שעלה מפרס בילדותו. בארץ שימש כגבאי בית הכנסת "אוהל רחל" שהיה בשכונת בית ישראל בירושלים, ונבנה על ידי עולי פרס. רבי בן ציון אבא שאול, שהיה הבכור לחמישה עשר אחים ואחיות, גדל בשכונת שמואל הנביא בירושלים. בילדותו בתלמוד תורה. "בני-ציון", עסק בתורה מתוך רעב, ולא גילה זאת אפילו לאמו. בגיל אחד עשרה החל ללמוד בישיבת פורת יוסף, שם למד מהרב יעקב עדס, וחכם צדקה חוצין וכן מראש ישיבת פורת יוסף הרב עזרא עטייה. על ספסל הלימודים, הכיר את בני גילו הרבנים הרב עובדיה יוסף, הרב מרדכי אליהו, הרב שבתי אטון, הרב דוד שלוש, והרב חיים דוד הלוי זיע"א. לאחר שנישא להדסה מסעודה, בתם של סול ורבי יוסף שרבני, התגורר ברחוב אלקנה בשכונת תל ארזה בירושלים. לימים התמנה לאחד מראשי ישיבת פורת יוסף, יחד עם הרב יהודה צדקה. נתן את הדגש להתעמקות וליישוב דברי רש"י בלימוד הגמרא. היה פוסק הלכות על פי הבן איש חי. בשבתות היה מוסר לפני תפילת מנחה שיעורים בהלכה שנים רבות בבית הכנסת "אהל רחל" בירושלים (רח' יואל) עד לימי חוליו. נפטר בי"ט בתמוז ה'תשנ"ח ונקבר בבית העלמין סנהדריה בירושלים. לאחר פטירתו פורסמו עליו שתי ביוגרפיות: "מראה האש" ו"דבינו האור לציון".

אהבת ישראל

הרב בן ציון אבא שאול נודע כמי

בכל ימי בין המצרים נוהגים להימנע מלברך ברכת שהחיינו על בגד או פרי חדש. הסיבה שנוהגים שלא לברך ברכת שהחיינו: משום שימים אלו הם ימי פורענות וימי צרה לעם ישראל. לכן נמנעים מלאכול פרי חדש בימי בין המצרים, שכן אם אוכלו צריך לברך עליו שהחיינו.

אמנם בשבתות בתוך ימי בין המצרים מותר לברך שהחיינו.

במקום מצווה לא גזרו חז"ל מנהגי אבלות ולכן בברית, פדיון וכדומה מותר לברך ברכת שהחיינו.

במקום חולי לא גזרו חז"ל מנהגי אבלות, ולכן חולה או מעוברת שמתאוה לפרי יכולים לברך על פרי חדש שהחיינו, וכן קטן שלא מבדיל בין ימי בין המצרים לשאר ימות השנה יכול לברך שהחיינו בימי בין המצרים.

מי ששכח בבין המצרים וברך ברכת הנהנין על פרי חדש (כגון עץ או אדמה), ואחר כך נזכר שהוא פרי חדש, ושהימים הם ימי בין המצרים, מכיוון שהוא מחויב לאכול כדי שלא תהיה ברכתו לבטלה ממילא יברך גם ברכת שהחיינו ויאכל מהפרי.

מי שטעה ואכל פרי חדש בימי בין המצרים בלי ברכת שהחיינו, ואחרי תשעה באב אוכל שוב מהפרי הנזכר לא יברך שהחיינו. והנכון הוא שאם טעה ואכל פרי חדש בלי ברכת שהחיינו וסיים אכילת הפרי לא יאכל ממנו, ולאחר תשעה באב יברך שהחיינו על פרי חדש אחר, ויכוון לפטור גם את אותו הפרי.

בימי בין המצרים בצהרי היום נוהגים לשבת על הארץ ולומר תיקון רחל. (ילקוט יוסף ארבע תעניות)

ימי בין המצרים חלים מ"ז בתמוז עד תשעה באב, ומחולקים בהלכותיהם לחמישה חלקים:

1. מ"ז בתמוז עד ראש חודש אב.
2. מראש חודש אב עד שבוע שחל בו ט' באב.
3. משבוע שחל בו ט' באב עד ט' באב (השנה מכיוון שתשעה באב יחול ביום ראשון אין שבוע שחל בו).
4. ט' באב.
5. מוצאי תשעה באב.

ישנם דברים האסורים בימי בין המצרים משום מנהגי אבלות, אך הדבר תלוי באיזה פרק זמן מתוך ימי בין המצרים נמצאים, כאשר יבואר להלן.

נישואין

יש הנוהגים שלא להתחתן מ"ז בתמוז עד ט' באב.

מנהג הספרדים ועדות המזרח שמותר מעיקר הדין להתחתן עד ראש חודש אב, אך מראש חודש אב עד ט' באב נוהגים שלא להתחתן, וראש חודש בכלל האיסור.

בחור שלא קיים מצוות פריה ורביה מעיקר הדין יכול להתחתן בבין המצרים אך המנהג להימנע, ואף הוא לא יתחתן מראש חודש אב עד ט' באב לכל השיטות מותר להחזיר גרושתו בימי בין המצרים, שהרי אין כאן שמחה יתירה.

מעיקר הדין מותר להתחתן בצאת יום ט' באב.

- מותר לעשות תנאים (וורט) גם אחרי ראש חודש אב עד ט' באב, אך בלי ריקודים ומחולות (כמו שיבואר).

ברכת שהחיינו

לברכה והצלחה

אלג'דיה
בת מרים
מרים (מיד)
בת דות

לברכה והצלחה

משה ואסתר
חודאדי וב"ב
אביעד וגל
חודאדי

לברכה והצלחה

מרדכי ויפה
מזדנו וב"ב
ליאור ושיר
מזדנו

לברכה והצלחה

חיים לוי וב"ב
רון רבקה
חודיה לוי

לברכה והצלחה

דודית
בת עמליה
יצחק בן חנה

